

MAGYARSÁG- ÉS JÖVŐKÉP Dokumentumok Kővágó József hagyatékából

„Az emberi élet egyik fő mozgatója [az] élelettervek szövése és az a remény, hogy e terveket siker fogja kísérni. Amikor kiapadnak az álmok és elfogy a tervek szövéséhez és kivitelezéséhez szükséges erő, akkor az élet már csak készülődéssé válik arra a hosszú útra, amiről még senki se tért vissza.”¹

(Kővágó József, 1975)

Bevezetés

Kővágó József életéről és politikai pályafutásáról mindezidáig töredékes ismeretekkel rendelkezünk.² A Magyar Nemzeti Levéltárban és az Országos Széchényi Könyvtárban őrzött páratlan értékű irathagyatékának feltárásával azonban lehetőség nyílt az életút feldolgozására.³ A források nemcsak személyéről és politikai szerepéről árulkodnak, hanem bepillantást nyújtanak az 1956 utáni amerikai magyarság politikai játszmáiba, az emigrációs szervezetek formálódásába is. 1956 után a Kádár-rendszer célja a magyar emigrációt képviselő szervezetek megosztása volt. A kommunista hatalom az emigrációt általában negatív színben próbálta feltüntetni. Az állambiztonság „Róka” fedőnevű ügynökének jelentése például Kővágót

¹ Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (a továbbiakban: MNL OL), Kővágó József hagyatéka (a továbbiakban: P 2245), 3. doboz, sz. n. – 1975.

² Kővágó József (1913–1996) kispap, politikus, Budapest polgármestere 1945–1947 között. A budapesti Honvéd Műszaki Akadémia elvégzése után a Műszaki Egyetemen szerzett gépészmérnöki diplomát. 1939-től a Haditechnikai Intézet munkatársa, majd frontszolgálatos. 1944. október 15. után bekapcsolódott az ellenállási mozgalomba. 1944 novemberében lépett be a Kispapártpártba. 1945 májusától Budapest alpolgármestere, majd a novemberi választások után polgármestere. 1947-ben politikai okok miatt lemondott tisztségéről. 1950-ben letartóztatták és koholt vádak alapján életfogytiglani börtönbüntetésre ítélték. 1956 novemberében néhány napra újra Budapest polgármestere. 1956. november 30-án a családjával együtt elhagyta az országot, majd az Egyesült Államokba költözött.

³ A kutatásokat és a Kővágó József politikai karrierjéről szóló kézirat elkészítését a Közép- és Kelet-európai Történelem és Társadalom Kutatásért Közalapítvány támogatta (Pályázati azonosító: KKETTKK-56-P-04-70). Lásd Kiss András: *Az antifasiszta ellenállástól az emigrációig. Kővágó József életútja (1913–1996)*. Kézirat. Budapest, 2016. A forrásokat kiegészítik a Bölcsföldi Andor szociáldemokrata politikus hagyatékában talált iratok.

1958-ban egy kiábrándult, a politikai szereplést és a reflektorfényt önös érdekei miatt kereső emigránsként mutatta be.⁴ A Magyar Szocialista Munkáspárt különböző vezetőtestületi ülésein szinte minden évben jelentés foglalkozott az emigráció körében végzett politika munkával.⁵ Az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) égisze alatt létrehozott és az 1956-os események kivizsgálásával foglalkozó Különbizottság tevékenysége az aktuális magyar álláspont kialakítása során szintén különös fontossággal bírt.⁶ Ez utóbbi itthon és az emigrációs körökben nyilvánvalóan addig képezte politikai közbeszéd tárgyát, ameddig az ún. magyarkérdést az ENSZ-közgyűlések napirendi pontjai között tárgyalták.⁷

Fontos kiemelni, hogy amikor magyarságképről és annak változásairól beszélünk, tisztázni kell, mely szemszögből vizsgáljuk a kérdést, vagyis kinek a magyarságképeről van szó.⁸ A témához való közelítés során figyelembe kell venni azt is, hogy a magyarságkép alakítását, az ország- és nemzetképek formálódását mindig is az érdekek és ideológiai előfeltevések motiválták. Ezt hangsúlyozza Pritz Pál, aki hozzáteszi, hogy az eseményeket vizsgáló történészeknek éppen ezért tartózkodnia kell minden negatív és pozitív séma használatától.⁹ Az itt közölt dokumentumok – a fentiekől eltérő módon – „önmagunk” szemszögéből láttatják a magyarság világban betöltött pozícióját, az emigráció 1956 utáni kilátásait, és elsődlegesen nem a külső szemlélő (külföldi közvélemény, sajtó stb.) rólunk alkotott felfogását tükrözik. A Kővágó József hagyatékában fennmaradt és elsőként itt publikált források tehát nem a klasszikus „hogyan lát(ott) bennünket a világ?” kérdésre kíván válaszokat adni, hanem jóval inkább arra, miként vélekedtek az amerikai magyar emigránsok önmagukról, a bizonytalan ideig az újhazában töltendő éveikről és céljaikról.

A források – melyek között sokszor egy-egy elejtett szó vagy mondat igen sokat elárulhat – bepillantást engednek az amerikai emigráció énképének formálódásába is. A dokumentumok közreadásával célunk elsősorban az, hogy 1956 után az

⁴ Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára, 3.2.4. K-1469-1958. Jelentés Kővágó József emigrációs politikai szerepéről, 1958. augusztus 8.

⁵ MNL OL, MSZMP Titkárság (1957-1988), M-KS 288. f. 7. cs. 88. ő. e. Jelentés a magyar emigráció helyzetéről és javaslat a feljuk irányuló propagandára, 1958. július 29.

⁶ Az ENSZ Közgyűlése 1957. január 10-én döntött a különbizottság létesítéséről, melynek tagja Ausztrália, Ceylon, Dánia, Tunézia és Uruguay voltak.

⁷ Az ENSZ Különbizottsága iratait tartalmazó ún. Héderváry-gyűjteményt az Open Society Archives (OSA) 2008 és 2009 között digitalizálta, az anyag korlátozás nélkül kutatható. http://1956.osaarchivum.org/files/original/4/7329/775b4684-b315-4f42-a98e-bb0a53c6db92_1.pdf (Utolsó letöltés időpontja: 2019. 02. 25.).

⁸ Litván György: Az 1956-os forradalom szerepe a magyarságkép változásában. In: *Magyarságkép és történeti változásai*. Budapest, 1999, 115. Meg kell említenünk a *História* magyarságképpel foglalkozó 1998. évi tematikus számát, akárcsak a *Limes* c. tudományos folyóirat 2008. 2-3. számait. (*Magyarságkép a 20. században*. Vendégszerkesztő: Pritz Pál.)

⁹ Pritz Pál: *Az objektivitás mítosza. Hazánk és a nagyvilág. 20. századi metszetek*. Budapest, 2011, 24-26.

emigrációban meghatározó politikussá váló Kővágó József levelezésén és elemzésein keresztül bemutassuk az amerikai magyarság kilátásait és „érzésvilágát”. Nyilvánvalóan a dokumentumok Kővágó szubjektív, és ebből következően igen egyedi nézőpontját tükrözik, mégis számos olyan megállapítást tartalmaznak, melyekből arra következtethetünk, hogy a politikus idealizált eszmerendszere ellenére, több esetben is reálisan mérte fel a saját, az emigráció és Magyarország helyzetét.¹⁰

Fontos hangsúlyozni, hogy az 1956-os magyar forradalom és annak eltiprása nyilvánvalóan meghatározta az amerikai magyarság és a más országokba kényszerült magyarok önmagukról alkotott képének formálódását. 1956 után ebben nagy szerepe volt annak, hogy a forradalmárok képviselte szabadságeszméről már-már szuperlatívuszokban beszéltek a nyugati világban. Jóllehet mindez annak ellenére történt, hogy 1963-ra egyértelművé vált: a nyugati nagyhatalmak, élén az Egyesült Államokkal, valamint az ENSZ-szel, nem tudtak és már nem is akartak a magyar kérdésben hathatós döntéseket hozni.¹¹ Döbbenetes írói érzékkel szemlélteti Albert Camus¹² *A magyarok vére* című írásában a magyarok szabadságszeretétét és a Nyugat közönyét egyaránt: „*A legázolt, bilincsbe vert Magyarország többet tett a szabadságért és az igazságért, mint bármelyik nép a világon az elmúlt húsz esztendőben. Ahhoz, hogy ezt a történelmi leckét megértse a fülét betömő, szemét eltakaró nyugati társadalom, sok magyar vérnek kellett kiömlenie – s ez a vérfolyam most már alvad az emlékezetben.*”¹³

Kende Péter¹⁴ a forradalmárokat a nyugati világban körülövező tisztelettel kapcsolatban úgy fogalmazott, miszerint „*nemzetük dicsőségéből valami kis fény mindenkire egyénileg is kisugárzott, akár megérdemelte az illető, akár nem.*”¹⁵ Mindezek azonban együttvéve sem tudták elfeledtetni az emigráns magyarok elkeseredettség-érzését a levert forradalom és a nemzetközi szervezetek 1956 utáni tehetetlensége miatt. Ez alól Kővágó sem jelentett kivételt. Mi sem mutatja ezt jobban, mint az *Emigráns két útja* című rövid, de hiányosan fennmaradt írása. Kővágó ebben leszögezi, hogy az emigránsok előtt lényegében két út állt. Szerinte az emigráns egyrészt lehet „nemzete értékállományának a növelője”, másrészt – itt a szer-

¹⁰ Kővágó József emigrációs politikai munkáját helyezi mérlegre Kiss András: Emigrációba kényszerülve. Kővágó József 1956 utáni szerepvállalásai. *Múltunk*, 2018. 4. sz. 120–158.

¹¹ Magyarország, 1956 és az ENSZ viszonyát mutatja be Békés Csaba – Kecskés D. Gusztáv (szerk.): *A forradalom és a magyar kérdés az ENSZ-ben, 1956–1963. Tanulmányok, dokumentumok és kronológia*. Budapest, 2006.

¹² Albert Camus (1913–1960) Nobel-díjas francia író. Az 1956-ban megjelent és a magyar forradalommal szolidaritást vállaló kiadványával az író megpróbálta felrázni a nyugati világ közvéleményét.

¹³ Idézi Litván: i. m. 119.

¹⁴ Kende Péter (1927–) szociológus, történész. 1956-ban elhagyta Magyarországot és Franciaországban telepedett le. Számos francia lap és egyetem munkatársa, kutatója. 1989-ben az 1956-os Intézet egyik alapítója volt.

¹⁵ Uő: 120.

ző kendőzetlen őszintesége nyilvánul meg – „szerepelhet a veszteséglistán is”.¹⁶ Ez utóbbi sors Kővágó olvasatában nyilvánvalóan azok életútjára vonatkozik, akik az új társadalmakban asszimilálódnak, kötődésüket a magyarságukhoz elveszítik, vagy már elvesztették.

Kővágó a forradalom leverése után 1956. november 30-án családjával együtt elhagyta az országot. Ezt követően rövid kitérőkkel intenzív munkába vetette magát az ENSZ Különbizottsága előtti tanúvallomására készülve.¹⁷ Levelezései szerint igen sokat készült a New York-i, 1957. január 29-i és február 5-i bizottsági felszólásaira. Beszéde alatt viszont többen elhagyták a helyiséget, erre a következőképpen emlékezett vissza: „*Másodpercnyi szünetet tartottam, és felpillantottam, hogy a bevezetésre adott reakciót megfigyeljem. A terem azonban szinte üres volt. A küldöttek és a nézők ugyanis elmentek, hogy szemtanúi lehessenek Ibn Szaúd szaúd-arábiai király érkezésének. Szegény, meggyötört, kicsiny hazám... teljesen egyedül vagy!*”¹⁸ A fenti körülmény minden bizonnyal érzékenyen hatott Kővágóra, aki az 1950-es évek terrorjának működéséről, valamint emigrációbeli szerepvállalásának első évről írt visszaemlékezésének végül a *You are all alone* („Egyedül vagy”) címet adta.¹⁹ Már a könyv címe sokat elárul Kővágó lelki alkatáról és arról, hogy az amerikai magyarság (is) magára maradt a harcában az 1956-os forradalom napirendjének ENSZ-beli levétele után. Mindez nyomot hagyott bennük a magyarságról, a nemzetről és az óhaza jövőjéről alkotott kép formálódásában.

Töretlen optimizmusát és/vagy realitásérzékének hiányát egyaránt jellemezte, hogy Kővágó 1961-ben aláírásgyűjtésbe kezdett a magyar kérdés ENSZ-napirenden tartása érdekében. Kezdeményezésével kapcsolatban a legelutasítóbb Nagy Kázmér, az 1951-ben alapított *Független Magyarország* szerkesztőjének a levele volt: „*akiknek hatalmuk volna, azokat mozgassuk meg egy akcióval. Ezzel szemben az ENSZ sóhivatal fősóhivatalát, Sir Leslie-t²⁰ mozgatja a 10 millió aláírás. Azt a hivatalét, melynek semmiféle hatalma sincsen. Azt írod [ti. Kővágó József], hogy minden »kis erő« mozdíthat a népek sorsán. Akárhány millió 00000000 = 0-val, ha nem írunk eléje értéket. Ez esetben 2-t: Kennedyét és Hruscovét. Egy, tehát 1 nem*

¹⁶ Országos Széchényi Könyvtár Kézirattára (a továbbiakban: OSZK Kézirattára), 416. f. sz. n. – 1957. (1. doboz).

¹⁷ Kiss: *Emigrációba kényszerülve...* 130–131.

¹⁸ Király Béla – Balogh Piroska – Vitek Tamás (szerk.): *Iratok az emigrációról 1957–1990*. Budapest, 2003, 32.

¹⁹ József Kővágó: *You are all alone*. Praeger, New York, 1959. Magyarul 2007-ben jelent meg: Kővágó József: *Egyedül vagy*. Budapest, 2007. Visszaemlékezése szerint a meghallgatására január 28-án került sor, az OSA honlapján is közzétett jegyzőkönyv szerint azonban január 29-én. http://w3.osa-archivum.org/index.php?option=com_content&view=article&id=1544&Itemid=1518&lang=hu (Utolsó letöltés időpontja: 2019. 02. 22.).

²⁰ Munro, Leslie Knox Sir (1901–1974) új-zélandi jogász, politikus. 1958 és 1962 között az ENSZ Közgyűlés Magyarországgal foglalkozó különpöszelője.

elég. *Ma nem elég.*”²¹ A Nagy Kázmér levelében leírtak feltehetően kijózanítóan hatottak Kővágóra, és rávilágítanak a magyarkérdést övező, az emigránsokban mély gyökeret verő szkepticizmus jelenlétére.

Különös módon a honvágó kérdése Kővágó levelezésében kevés alkalommal jelenik meg, annak ellenére, hogy az valós problémaként volt jelen a világban szét-szóródott magyarok között. Nem véletlen, hogy az 1970-es években – a magyar–amerikai viszony normalizálódásával egyidejűleg – az amerikai magyar újságokban a légitársaságok honvágyra apelláló hirdetéseivel találkozhatunk.²² Ezek elsősorban a *Meggyógyítjuk a honvágyát*, a *Mi hazavisszük Önt* vagy a *Hozassa ki rokonait ingajaratunkkal!* jól hangzó reklámszövegeivel próbáltak hatni az emigránsok utazási kedvére, és nem utolsósorban kihasználni a honvágyuk miatt fellépő űrt. Az emigráns újságok mindezen túl számos olyan hirdetést is közöltek, melyek hazai termékeket (például téliszalámi, stb.) vásárlására ösztönöztek.²³ Mindez sok esetben kimondatlanul is hozzájárult az óhazához való kapcsolatok újragondolásához.

Mindent összevetve, a hagyatékából kitűnik, hogy Kővágóban korántsem formálódott ki pozitív kép az óhaza és az emigráció jövőjét illetően. Ebben nyilvánvalóan szerepe volt annak, hogy 1962. december 20-án a magyarkérdés lekerült az ENSZ napirendjéről. Mindazonáltal Kővágó az 1970-es években is papírra vetett filozófiai kérdéseket feszegető és az emigráns érzelmi felvillanásait tükröző írásokat. Az összegzésekre és 1956 emlékének ápolására kiváló alkalmat nyújtottak a kerek évfordulók (is).²⁴ A Magyarországról érkező kedvező gazdasági-statisztikai hírek, a nemzetközi politikai életben bekövetkezett változások, köztük a *détente*, vagyis a hidegháborút megszelídítő enyhülés folyamata sokakban okafogyottá tette az aggodalmat az óhaza fejlődését és jövőjét illetően. Azon emigránsok, akik viszont hallani sem akartak a kádári Magyarországgal való bármiféle együttműködésről, továbbra is sötét jövőt vizionáltak nemcsak saját maguknak, hanem az országnak és a magyarságnak is.

²¹ OSZK Kézirattára, 416. f. sz. n. – 1961. (7. doboz). Nagy Kázmér levele Kővágó Józsefhez, 1961. szeptember 18.

²² 1973-ban aláírták a magyar–amerikai vagyoni jogi megállapodást, 1978-ban Magyarország megkapta a legnagyobb kedvezmény elvét, az év elején pedig az Egyesült Államok visszaadta Magyarországnak a koronázási ékszereket. A magyar–amerikai kapcsolatok legfontosabb dokumentumait gyűjtötte össze Borhi László: *Magyar–amerikai kapcsolatok. Források*. Budapest, 2009. A két ország viszonyának átfogó elemzését lásd Uő: *Nagyhatalmi érdekek hálójában. Az Egyesült Államok és Magyarország kapcsolata a második világháborútól a rendszerváltásig*. Budapest, 2015.

²³ *Amerikai Magyar Népszava*, 1974. szeptember 27. 3–4.

²⁴ A tizedik évforduló franciaországi visszhangjához lásd Kiss András: A tizedik évforduló. Megemlékezések Franciaországban az 1956-os forradalomról. In: Kecskés D. Gusztáv (szerk.): *Magyar–francia kapcsolatok, 1945–1990. Források*. Budapest, 2013, 387–389.

Dokumentumok

1.

Az emigráns két útja

[Hely nélkül], 1957

Nem mi magyarok vagyunk az egyetlenek, akiket idegen elnyomó zsarnoksága a világba kergetett. Sokan vannak mások is, akik nácik és kommunisták elől menekülve hazájukat veszítették. Nekünk, magyaroknak mégis különleges helyzetünk van, mert történelmünk során sajnos gyakran estünk áldozatául az erőszaknak.

A múlt évben különösen sokan vettünk vándorbotot a kezünkbe. Sokan nem azért menekültünk el, mert a szabad világban pusztán jobb materiális életfeltételeket akartunk magunknak teremteni, hanem elsősorban azért, mert odahaza börtön és bitófa lett volna a sorsunk. Tiszta forradalom gyermekei vagyunk, akik azt hittük, idekint, a szabad világban hazánk érdekeit tudjuk szolgálni. Meg voltunk róla győződve, hogy jobban tudjuk a magyar ügyet szolgálni mint menekültek, mint odahaza bebörtönöztek, vagy a nemzet új mártírjai.

Szeretném itt mindjárt megemlíteni, hogy vannak a történelemnek korszakai, mikor a mártírok sokkal nagyobb szolgálatot tesznek a hazájuknak, mint a menekültek. Mi magyarok azonban a közelmúltban annyi mártírt adtunk az emberi szabadság ügyének, hogy ez minket számban tízszeresen meghaladó nemzet számára is túl sok lenne. A mi egyik nagy kérdésünk, amivel történelmi értelemben szembe kell néznünk az, hogy mennyi magyar fogja túlélni ezt a történelmi katasztrófát és milyen számú magyarság indulhat neki majd a jövőben a szabad életnek.

A menekült lehet nemzete értékállományának a növelője, de szerepelhet a veszteséglistán is. Mind azon múlik, hogy miként rendezkedik be új életében és milyen életet él. A menekültek átlagos tömege a befogadó országban megkezd a küzdelmet a jobb anyagi életfeltételekért. Sikerét és kudarcát abban méri, hogy mennyit keres, és milyen vagyongra tesz szert. Ez azt jelenti, hogy a befogadó ország szokásait átveszi, annak a nyelvét igyekszik tökéletesen elsajátítani és gyermekeit úgy neveli, mintha [...] ²⁵

[Kővágó József]

Országos Széchényi Könyvtár Kézirattára, 416. f. Kővágó József hagyatéka, Sz. n. – 1957. (1. doboz) – Eredeti, gépelt és aláírás nélküli tisztázata.

²⁵ A dokumentum befejező részét mindezidáig nem sikerült fellelni.

2.

Király Béla felhívása a szabadságharcos szövetségek részére

New York, 1957. február 5.

Kedves Bajtársak!

A mai napon befejeztem az UN²⁶ ténymegállapító bizottság előtti felszólalásomat nemzetünk ügyében, amely munka mai napig minden időmet lekötötte. Mától kezdve szeretném munkámat arra szentelni, hogy a magyar nemzeti demokratikus forradalom és szabadságharc harcosainak, a nemzetőröknek és a magyar szabadság harcosainak és barátainak szervezetét segítssem létrehozni. Úgyszólván a világ minden részéből, ahol ma nagy számban vannak magyarok, érkezik értesítés arról, hogy a szabadságharcosok szervezetet alakítanak. Feltétlenül szükséges, hogy ezek a szervezetek egységet képezzenek, és összefogott erőkkel folytassák külföldön az adott lehetőségek szerint, hazánk felszabadítása érdekében azt a küzdelmet, amit otthon fegyverrel vívtunk meg.

Ezért szükségesnek tartom, hogy a létrejövő szabadságharcos szövetségek közös alkotmány alapján működjenek és világviszonylatban egy szervezetet képezzenek. Ezért javaslom Mindnyájatoknak, Bajtársak, akik Szabadságharcos Szövetséget alakítottatok, vagy a jövőben alakítani akartok, vagy ilyen munkában együttműködésre hajlandók vagytok, a következőket:

1. A csatolt alkotmánytervezetet tanulmányozzátok, véleményeteket, kiegészítésre vagy változtatásra vonatkozó javaslatotokat közöljétek velem.

2. A szervezet megalakításánál és működésénél egyelőre vegyétek ezt alapul, ennek szellemében és eljárási módja szerint dolgozzatok.

3. Készüljete fel arra, hogy amint kellő számú tagegyesület létrejöttéről értesülést szerzünk, valahol összehívunk egy kongresszust, amelyen minden, már megalakult szervezet képviselve lesz, és amely kongresszuson minden megalakult szervezetnek módjában lesz véleményét kifejteni és a csatolt alkotmánytervezetet – ha kell – módosítani. Ennek a kongresszusnak lesz a hivatása, hogy az alkotmányterv végleges formáját az összes szabadságharcos szervezetek alapokmányává tegye. Olyan javaslat is érkezett, hogy az első kongresszus Olaszországban legyen. Ez a javaslat jónak és kivihetőnek látszik ez év áprilisában.

4. Mindaddig, míg e kongresszus össze nem ül, ideiglenesen válasszatok vezetőséget és tartsatok összeköttetést velük, akik szintén ideiglenesen szándékoznak világviszonylatban irányítani a szervezetek megalakítását.

5. Az összehívandó kongresszus lesz majd hivatva a szervezet központi tisztikarának megválasztására is.

²⁶United Nations (UN vagy UNO), az Egyesült Nemzetek Szervezete. Itt Király Béla az ENSZ Ötös bizottsága előtti felszólalására utalt.

A szervezet megalakításában a teljes demokráciának kell érvényesülnie, és munkáját az elfogadandó alkotmány kell, hogy irányítsa majd. Úgy érzem, hogy a csatolt alkotmánytervezet megfelel mindazoknak az eszméknek, amelyekért együtt harcoltunk otthon, és jó eszköze lehet majd annak, hogy azt a nemzeti egységet, amit hazánkban fenntartottunk, a szabad világban is létrehozzuk.

Kedves Bajtársaim! Ha azokhoz az eszmékhez hívek akarunk maradni, amelyekért otthon oly egységesen harcoltunk, akkor nekünk, akik a harcban tényleg részt vettünk, kötelességünk, hogy itt kint is szolgáljuk a magyarság egységét, hogy a külföldre szorult magyarság erejét minél teljesebben összefogva, hazánk felszabadításáért folytatott küzdelmünkben felhasználhassuk azt. Minden erővel működjétek közre, hogy egy erős és egységes szervezet jöjjön létre, mely a magyar szabadságharcosokat méltóképpen képviseli külföldön.

Válaszotokat várva

bajtársi szeretettel köszöntlek Titeket
Király Béla vezérőrnagy,
a Nemzetőrség Főparancsnoka²⁷

Politikatörténeti Intézet Levéltára, 290. f. 1956-os Gyűjtemény, 91. ő. e. – 1957. – Másolat.

3.

Kővágó József levele Kéthly Annához²⁸

Wilmington, 1957. április 6.

²⁷ Király Béla (1912–2009): honvédtábornok, történész. 1942–1944 között a Honvédelmi Minisztériumban (HM) alosztályvezető, vezérkari tiszt, 1946–1947-ben az I. hadosztály vezérkari főnöke, 1950–1951-ben vezérőrnagy, a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia alapító parancsnoka. 1951-ben halálra, majd életfogytiglani börtönre ítélték. 1956-ban szabadult, a Nemzetőrség főparancsnoka, a Forradalmi Karhatalmi Bizottság elnöke. Az Egyesült Államokban telepedett le, 1957–1966 között a Magyar Forradalmi Tanács, illetve a Szabad Magyar Nemzeti Képviselői alelnöke. 1958–1966-ban a Magyar Bizottság tagja, a Magyar Szabadságharcos Szövetség elnöke.

²⁸ Kéthly Anna (1889–1976): szociáldemokrata politikus. 1919-től a szociáldemokrata nőmozgalom egyik vezetője. 1949-ben a koncepciók perének során letartóztatták. 1956. november 3–4. között a Nagy Imre-kormány államminisztere. Az emigrációt választva Belgiumban telepedett le, majd a Londonban 1957–1964 között kiadott *Népszava* című lapot szerkesztette. Kővágónak a Kéthly Annával folytatott levelezéséből kirajzolódik az egységes magyar emigráns politikai szervezet létrehozásáért végzett fáradozása. Az emigráns egység kérdéséről bővebben: Borbándi Gyula: *A magyar emigráció életrajza 1945–1985*. I–II. kötet. Budapest, 1989.

Miniszter Asszony,
kedves Anna!

Sajnálattal hallottam, hogy egy kellemetlen fogműtéten esett keresztül. Remélem, már jól van. Ilyen véséssel együtt járó műtét nagyon meg tudja kínozni az embert. Szívből kívánok mielőbbi teljes gyógyulást. Címét a napokban kaptam meg Brunauer Sándortól.²⁹ Sietek rövid beszámolót adni.

Elmenetel[e] óta három Intéző Bizottsági ülést tartottunk. Ezek minden szempontból eredményesnek mondhatók. Búcsúzásunkkor elmondottam, hogy keresni fogom azt a megoldást, ami egy erős, a forradalom eszmevilágára épült, átfogó emigrációs vezetés létrehozására lesz alkalmas. Elkészítettem egy konstrukciót, amit a Maga távolléte miatt egyelőre csak az Int[éző] Bizottságnak tudtam bemutatni. Ez csupán egy keret, amiben a személyi kérdések egyáltalán nincsenek megoldva. Ezt teljesen nyitva hagytam, azért, hogy mielőtt bármit javasolok, részletesen megbeszéljem Magával a kérdést. Előzetes megbeszélést folytattam Mr. Lovestone-nal,³⁰ akivel több órás beszélgetésben sok kérdést tisztáztunk. Örömmel tapasztaltam, hogy mi magyarok lelkes, erős és okos barátot kaptunk benne. Mondhatom, hogy ez a beszélgetés nagyon emlékezetes marad számomra, és a közeljövőben újra keresni fogom az alkalmat, hogy vele együtt lehessenek.

Mint emlékszik rá, abból indultam ki, hogy megfelelő organizáció létrehozása, mely erejében méltó a szabadságharchoz, megfelelő anyagi alapok nélkül elképzelhetetlen. Az eddigiekben tehát főleg arra szorítottam, hogy határozott választ kapjak erre a kérdésre. Ehhez egy durva költségvetésre volt szükség. A költségvetést pedig valaminő konstrukcióra kellett ráépíteni. Örömmel számolhatok be arról, hogy amerikai barátaink részéről messzemenő készség mutatkozik anyagi támogatás tekintetében. Ezzel azonban nem elégszem meg, hanem teljesen konkrét választ szeretnék kapni. Azt hiszem, hogy ez pár nap múlva meglesz.

Úgy érzem, hogy ha látjuk a kereteket, akkor képesek leszünk konkrét megbeszéléseket folytatni személyi és egyéb viszonylatban. Addig pontosan ismerni fogom azt is, hogy barátaink részéről kik azok a személyek, akiknek az összefogására súlyt helyeznek. Az ideérkező hírekből tudom, hogy Magával sokan tárgyalnak hasonló dolgokról. Sajnos azonban azt hiszem, hogy azok legtöbbször erre senkitől sincs meghatalmazása. Különösen szeretném felhívni szíves figyelmét arra, hogy az én pártom némelyik tagja túlzott személyi ambíciótól vezetve, különböző javaslatokat tesz. Kérem, ezeket ne vegye komolyan, mert ezeket az urakat a

²⁹ Dr. Brunauer [Brünauer] Sándor: orvos, jogász. 1940-ben emigrált, majd az Egyesült Államokban telepedett le. Tagja lett a Peyer Károly nevével fémjelzett Magyar Szociáldemokrata Párt vezetésének. Az emigráns magyar szociáldemokrácia és 1956 kapcsolatait két dokumentum közreadásával mutatja be: Strassenreiter Erzsébet: Az MSZDP in exil 56 ügyéért. *ArchívNet*, 2006. 5. sz. http://archivnet.hu/politika/az_mszdp_in_exil_56_ugyeert.html?oldal=2 (Utolsó letöltés időpontja: 2019. 02. 21.).

³⁰ Jay Lovestone (1897–1990): amerikai kommunista politikus.

forradalom alatt senki se választotta meg, mert odahaza se voltak. Sajnos az én pártomnak is vannak olyan tagjai, akik hirdetik, hogy ők a forradalom alapján állanak, de a forradalom alatt hozott döntésekről elfeledkeznek. Mindezen dolgokat én, mint főtitkár, a forradalom alatt megválasztott vezetőség többi tagjaival egyetemben egyértelműen rendezni fogom.

Mindezek nem azt jelentik, hogy én személyi kérdések miatt valaminő okos és a magyarság érdekeit szolgáló megegyezés útjába állanék. Sőt magam minden erőmmel ilyennek a kimunkálásán dolgozom. Érzem azt, hogy minden magyar – odahaza és idekint – azt várja tőlünk, hogy találjunk olyan megoldást, mely lehetőséget nyújt a magyarság érdekeinek még erőteljesebb képviselésére és védelmére. Mindezekkel a dolgokkal kapcsolatban azt hiszem igen rövid idő múlva magam fogok beszámolni Magának élőszóban. Szeretném újra arra kérni, hogy bízson emberi és politikai tisztességemben, ami mögött már több mint egy évtized mindenki által ismert tényei állanak. Azt hiszem, hogy minden együttműködés alapja a tisztesség. Vannak emberek, akik a szemünkben mézes-mázások és a hátunk mögött nagyon előnytelen dolgokat mondanak. Adnak és vesznek az egyéni érdekeik szerint.

Magában én a magyar történelem egy elvhű, kipróbált, tiszta alakját tisztetem. Ha vannak véleménykülönbségek közöttünk, azt Magának elmondom. Sohase mennék bele azonban olyan megoldásba, ami Maga és a pártja számára ne adná meg azokat a lehetőségeket, amiket nehéz időkben, áldozatok árán küzdöttek ki maguknak. Így bennem hűséges fegyvertársat talál. Személyi ambícióim nincsenek. Legszívesebben állásba mennék mint mérnök. Úgy érzem azonban, hogy a magyarságnak tartozom azzal, hogy még egy ideig megkíséreljem a nemzet ügyét előbbre vinni a szabadság felé. Tudom, hogy Maga éppen így gondolkozik. Ezért a személyi tekintetben mindenben alá fogom rendelni magamat a Maga döntésének. Ezt természetesen a saját személyemre értem, mert barátaim és párttagjaim sorsáért nekem is küzdenem kell.

Végül pár szóban beszámolólok arról, hogy mióta idelent élünk Wilmingtonban, feleségem kezd teljesen erőre kapni, kislányom és én meg nagyon élvezzük a vidéket. Könyvem halad,³¹ sajnos nem egészen olyan tempóban, mint szeretném. Tartalmát illetően azt hiszem, kár bármit mondanom, mert minden író meg van győződve róla, hogy nagyszerű dolgot írt. Néha engem az az aggodalom gyötör, hogy a kutya se lesz rá kíváncsi.

Még egyszer kérem, legyen szíves pár napig türelemmel lenni. Vagy újabb levélben fogok beszámolni, vagy magam jövök szóban előadni mindent. Ebben az esetben szeretném arra kérni, hogy tegyen szabaddá két teljes napot, amikor nyugodtan megbeszélhetünk mindent.

³¹ Kővágó itt a készülő, *You are all alone* című könyvére utalt. Számos, különböző hullámban külföldre távozott politikus írt tanulmányokat, visszaemlékezéseket vagy naplót. A közelmúlt kiadásai közül lásd Kovács Imre: *Magyarország és a magyarok. Történelmi reflexiók Kovács Imrétől*. A jegyzeteket készítette: Szeredi Pál. Pilisszentkereszt, 2017; Lipták Béla: *1956 akkor és ma*. Budapest, 2017.

Feleségem és kislányom üdvözleteit idezárva, őszinte nagyrabecsüléssel küldöm kézcsókjaimat.

Kővágó József

Örülnék, ha pár sort kaphatnék Magától.³²

Országos Széchényi Könyvtár Kézirattára, 469. f. Bölcshöldi Andor hagyatéka, 1273–1957. – Eredeti, gépelt és aláírt tisztázat.

4.

Kővágó József levele Kéthly Annához

[Wilmington], 1957. április 14.

4/14/1957.

Kedves Miniszter Asszony!

Mielőtt New Yorkból elköltöztem, szerettem volna elbúcsúzni. Maga azonban távol volt, így nem volt módom arra, hogy felkeressem. Szerettem volna röviden elmondani, hogy itt Wilmingtonban kibéreltem egy parányi házat és hozzákezdtem egy könyv írásához. Feleségemnek, kislányomnak és nekem, magamnak is jobbat tesz ilyen csendes kisvárosban élni, mint New Yorkban. Anyagi okok is erre a megfontolásra készítették. Mint bizonyára tudja, az IRC³³ április 1-ig sponsorolt [!]. Azaz fedezte készkiadásaimat és egy minimális havi összeg formájában gondoskodott a családom megélhetéséről. Április 1-től kezdve azonban magamnak kell megélhetésünkről gondoskodni. Most a könyvem megírásához kapok néhány hónapon át támogatást egy másik intézménytől. Ezzel azonban nem nagyon rugdalózhatom, meg kell gondolnom, hogy mire adok ki pénzt. Így mondom, anyagi okok is a vidéki letelepedésre ösztönöztek, mert az élet itt lényegesen olcsóbb. Ezen kívül itt régi barátaim élnek, akiknél hasonló korú kislány is van, mint az én Katalinom.³⁴ Együtt járnak iskolába, ami a gyerekeknek nagy segítség.

³² A szöveg utóiratként szerepel a levélben.

³³ International Rescue Committee. Az IRC kezdetben a náci Németországból menekült személyek – köztük Albert Einstein – kezdeményezésére létrejött nemzetközi menekültsegélyező szervezet volt. A világháború után már a vasfüggöny mögötti országokból menekülteket segítette.

³⁴ Kővágó József lánya, Kővágó Katalin.

Természetesen ez a Wilmington csupán kétóránnyira van New Yorktól. Bármikor be tudok menni, ha arra szükség van. Szeretném elmondani Magának azt is, hogy a Budapest megsegítési tervet nem adtam még fel.³⁵ Sőt, voltaképpen csak most szeretnék intenzívebben hozzákezdeni a „Friends of Budapest” társaságon keresztül, melyről részletesebben szeretném tájékoztatni.

Engedje meg, hogy ezúttal levélben is szívből gratulálhassak az Európa Díjhoz.³⁶ Büszke vagyok rá, hogy egy magyar asszonyt, egy magyar politikust ért ez a kitüntetés. Örülök, hogy ez a kitüntetés azt érte, aki ezt legjobban megérdemli, mert egész élete és működése generációk számára is követendő példa lesz.

Szeretném újra kifejezésre juttatni azt, hogy én Magának nagy személyes tisztelője vagyok. Megtanultam a politikában azt, hogy rendkívül ritka az ilyen áldozatkész, tiszta élet. Tudom, hogy kevesen voltak, akik[et] meggyőződésük a nácik és kommunisták elleni harcra ösztönzött. Akik ezért a meggyőződésért mindkét zsarnokság üldöztetését és börtönét szenvedték el. Miután magam is ilyen vagyok, a Maga iránt érzett tisztelet nagy rokonszenvvel is párosul.

Őszinte barátság és jó szándék vezet akkor, mikor felhívom a figyelmet arra, hogy számtalan megoldandó feladat tornyosul elénk. Tudom, hogy minden idejét a magyar ügynek szenteli. Tudom, hogy többet tesz, mint bárki más. De mégis azt hiszem, hogy sokkal több eredményt tudnánk elérni, ha lenne egy egységes magyar emigrációs vezetés. A hozzám érkező levelekből mindenünnen ez a kívánság csendül ki. Tudom, hogy Magát elvek és nem személyi ellentétek vezetik. Tudom, hogy a magyarság egyetemes érdekeit viseli a szívében. Szeretném ezért, ha tudnánk valami megoldást találni. Magam is szívesen áldoznám időmet és minden tehetséget, ha lenne olyan keret, amiben a magyarság érdekeit eredményesen lehetne képviselni.

Örülnek, ha Európába való indulása előtt még találkozhatnánk. Különös öröm lenne, ha itt vendégül láthatnánk Magdussal és Ágnessel együtt. Lonci főzne valami magyar ételt. Megnéznék, hogy élünk, elbeszélgetnénk. Tudom azonban, hogy ideje drága. Mégis csábítom [egy] ilyen kirándulásra, ami egyúttal pihenő is lenne. Itt nagy csend és nyugalom uralkodik.³⁷

Fogadja még egyszer szívből jövő szerencsekívánataimat az Európa Díjhoz. Örültem volna, ha átkísérhettem volna útjára Európába.

³⁵ Budapest humanitárius megsegítésének terve Kővágó első emigráns politikusi akciója volt. A terv két fő irányvonalat tartalmazott. Célja egyrészt az volt, hogy az európai nagyvárosok nyilvánítsák Budapestet testvérvárosukká, másrészt a nagyvárosok készítsenek pénzügyi és operatív tervet a megromgálódott épületek (például kórházak és gyermekotthonok) helyreállítására.

³⁶ A díjat az Alfred Toepfer (1894–1993) német filantróp üzletember által 1931-ben alapított hamburgi F.V.S. Alapítvány hozta létre azon személyek és szervezetek kitüntetésére, akik és amelyek aktív szerepet vállaltak az európai egység eszméje érdekében. Az évente odaítélt díjat Kéthly 1957 májusában vette át. Az erről szóló dokumentumot közli Strassenreiter Erzsébet: *Kéthly Anna válogatott levelei (1921–1976)*. Budapest, 2011, 121–122.

³⁷ Kettejük találkozója végül nem valósult meg.

Öszinte nagyrabecsüléssel küldöm kézcsókjaimat:

[Kővágó József]

Országos Széchényi Könyvtár Kézirattára, 416. f. Kővágó József hagyatéka, Sz. n. – 1957. (18. doboz) – Eredeti, gépelt és aláírás nélküli másodlat.

5.

A magyar emigrációs képviselő alapelveinek kérdéséről

[Hely nélkül], 1957. június 3.

1.) A magyar ügy képviselője mindenkitől megkívánja azt, hogy a forradalom eszmei alapjait magáévá tegye.

2.) A magyar nemzet számára nem előnyös, hogy két emigrációs nemzeti képviselő működik párhuzamosan egymás mellett.

3.) Az emigrációs egység megteremtése mindenki részéről önzetlenséget és áldozatot kíván. A kibontakozás útjait abban látom, hogy a jelenleg működő képviselők helyét egy új foglalja el. Ha a Strassburgban [!] alakult Forradalmi Tanács (Szabad Magyar Képviselő) is hajlandó a nemzeti egység érdekében meghozni ezt az áldozatot, akkor a nemzeti bizottság is készséggel megteszi a hasonló lépéseket.

4.) Az új magyar képviselő a demokratikus politikusok és a szabadságharcosok erős egyesülése legyen.

5.) A kibontakozás elvi alapjául a Kővágó József által bemutatott javaslatot elfogadom.

Varga Béla³⁸

Országos Széchényi Könyvtár Kézirattára 416. f. Kővágó József hagyatéka, Sz. n. – 1957. (1. doboz) – Eredeti, gépelt és aláírt tisztázat.³⁹ (Közli Kenedi János: Dokumentumok Kővágó József irataiból. A demokratikus emigráció parlamentje. *Magyar Hírlap*, 1993. november 4.)

³⁸Varga Béla (1903–1959): kisgazdapárti politikus, katolikus pap. 1946. februártól a Nemzetgyűlés elnöke. Nagy Ferenc lemondásával egyidejűleg 1947. június elején emigrált, az amerikai magyar emigráció meghatározó képviselője.

³⁹Kővágó József a nyilatkozatot 1993-ban átnézte és kézírásos jegyzettel látta el: „Ez az elképzelésem vezette azokat az emigráns tárgyalásokat, amelyeket 1957. júniusban, Párizsban és Bécsben folytattunk. Ezt az öt pontot én állítottam össze és terjesztettem elő. Akkor azt láttam a legfontosabbnak, hogy ezt Varga Béla írja alá, mert akkor Kéthlyt is rá lehet majd venni, hogy ezeket az elveket elfogadja. Linwood, Kővágó József.”

A magyar emigrációs képviselő kérdése

A magyarság szempontjából az lenne a kedvező megoldás, ha a nemzet emigránsai is olyan egységbe kovácsolódnának össze, mint a nemzet a szabadságharcban. Két nemzeti képviselő egymás melletti működése nem előnyös. Helyette új, erős, minden jelentős magyar hazafit felölelő, a forradalom demokratikus eszmevilágára épült emigrációs képviselőre van szükség. Ez a nemzeti képviselő képes lenne politikai akciók lefolytatására. Képviselni tudná a magyar érdekeket, melyeket a Kádár-féle bábkormányzat lábbal tipor. A magyarság és a szabad világ érdeke megkívánja, hogy a magyar forradalom emléke ne haljon meg. A magyar forradalom jelentősége csak most kezd tudatossá válni a szabad világban. Ennek az érési folyamatnak a fokozására és a magyar nemzet demonstratív képviselőre lenne szükség.

Egységes emigrációs vezetést kíván odahaza az egész magyar nép, és erre vágyódik minden magyar, aki hazájából elmenekült. Az újra kommunista elnyomás alatt szenvedő nemzet az elmenekültek sorsának alakulásából akarja kiolvasni jövőjét. A világon szétszórt magyar fiatalság vágyódik arra, hogy a világ legszabadabb állama támogatásával létrejöjjön olyan szabad magyar képviselő, mely morálisan és anyagilag egyaránt erővel rendelkezik ahhoz, hogy a magyar erőket koordinálja és összefogja nagy politikai akciókra az ország szabadságának a visszanyerése érdekében.

A szabadságért hősiiesen küzdő fiatalsgból fog kikerülni az ország következő politikai vezető rétege. Fontos lenne, hogy tehetséges fiatalok idekint a szabad földön gyakorlati politikai iskolát kaphassanak az által, hogy ilyen szabad magyar képviselő munkájában részt vesznek. Az öreg emigránsokban él a vágy, hogy átadják tapasztalataikat a fiataloknak. Magyarországon több mint tíz év óta megszűnt a lehetősége annak, hogy a fiatalsg a demokráciát megismerje. A nem kommunista pártok elsorvadnak. Politikai utánpótlás nincs. Ha az ország egyszer felszabadul, akkor jól képzett politikusokra lesz szükség, akik képesek az esetleges politikai zűrzavar leküzdésére.

A szabadságharc után a magyarság azt remélte, hogy az elmenekült ifjúsági vezetői, politikusai, közéleti emberei különleges támogatást fognak kapni a szabad világtól, hogy a magyar emigráció anyagilag is olyan megkülönböztetett helyzetbe fog kerülni, mint ahogy a magyarság különleges morális tekintélyt vívott ki magának a forradalom nagy áldozataival. Ezekből a gondolatokból fakad az a törekvés, hogy ilyen emigrációs politikai vezetés létrehozására javaslat készült. Ilyennek a megszületése voltaképpen néhány neves magyar politikus egyetértésén múlik. Elsősorban Varga Bélának, mint a régi emigráció fejének és Kéthly Annának, mint az új emigráció fejének kell egyetértenie.⁴⁰

A mellékelt javaslat ezekből a gondolatokból fakadt.⁴¹ A javaslat az új emigrációs vezetés képét adja. Két részből áll: Parlamentből és Végrehajtó Bizottságból. A

⁴⁰ A bekezdést Kóvágó József áthúzta.

⁴¹ A melléklet kézzel rajzolt ábrákat tartalmaz a magyar nemzeti képviselő szervezetéről.

Parlament a tanácskozás és a nagy politikai megmozdulások demonstratív szerve. A V[égrehajtó] B[izottság]. az ügyek állandó intézésére alkotott szerv, mely átfogja a kimenekült magyarokat, kapcsolatokat tart kormányokkal és intézményekkel, és a nemzetközi politika lehetőségeinek megfelelően képviseli a magyar érdekeket. A Parlament állandó ellenőrzés alatt tartja a V[égrehajtó] B[izottság]-ot.

A konstrukció anyagi szükségleteit a mellékelt költségvetés tartalmazza.⁴² Ennek összeállításánál az a gondolat vezetett, hogy megtaláljuk azt a minimális összeget, melynek biztosítása esetén a magyar képviselő a forradalomhoz méltóan tudja a magyar ügyeket vinni. Nagyobb anyagi keretek szélesebb alapú munkát biztosítanak. A Költségvetés a minimumot tartalmazza.

Országos Széchényi Könyvtár Kézirattára 416. f. Kővágó József hagyatéka, Sz. n. – 1957. (1. doboz) – Eredeti, gépelt és aláírás nélküli tisztázat.

6.

Kéthly Anna levele Kővágó Józsefhez

Brüsszel, 1959. október 8.

Kedves Polgármester Úr!

Levelét San Franciskó-ban [!] megkaptam. Sajnos, időm annyira be volt osztva tanácskozásokkal, a magyar kérdéssel összefüggő munkákkal, hogy nem tudtam időt szakítani az írásra. New Yorkban ismét ez volt a helyzet, megint tele voltam megbeszélésekkel, amelyeket fontosnak véltem, s amelyeket nem mulaszthattam el.

Így tehát a válasz Brüsszelre maradt. Itt megint az volt a baj, hogy ez első napokban, fáradtan, meghajszoltan ismét hosszú tárgyalásokat kellett folytatnom az ideérkezett amerikai szakszervezeti vezetőkkel, akiknek nagyon kevés ideje volt, és nem várhattak arra, hogy kipihenjem magam. De mivel ez a megbeszélés is közös ügyeink előbbre vitelét szolgálta, nem térhettem ki előle. Annál kevésbé, mert William Schnitzler⁴³ egyike azoknak a szakszervezeti vezetőknek, akik közelebbről ismerik a magyar kérdést, és mindig segítőkészek voltak.

Most végre hozzájutok az íráshoz. Örülök, hogy az ILO⁴⁴ konferenciával kapcsolatos eredményeink méltánylásra leltek. Sajnos, néhány héttel később a Pen

⁴² A költségvetés nem található a tervzetben.

⁴³ William F. Schnitzler (1904–1983): amerikai szakszervezeti vezető. 1952 és 1969 között az Amerikai Munkaügyi Szövetség és Ipari Szervezetek Kongresszusának (*American Federation of Labor and Congress of Industrial Organisations AFL–CIO*) titkára.

⁴⁴ International Labour Organization, a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet.

Club⁴⁵ közgyűlésének határozata ezt az örömről egy kicsit lerontotta.⁴⁶ Magyarországon olyan diadalüvöltést váltott ki ez a határozat, mintha legalábbis az egész rezsimit felmentették volna bűncselekményeik alól. Most aggodalommal tekintek az UNO közgyűlése elé. Ha a közgyűlésen nem tartják fenn a kizárási határozatot, akkor a magyar diktatúra végleg bevonul a rehabilitáltak közé. Ami erőmtől telik, megteszem ennek ellensúlyozására, a szabad világ mai békülékeny atmos[z]-féréjében könnyen odadobják a kis népek szabadságát egy vélt megegyezés lehetősége érdekében. De hát, mint Deák Ferenc mondotta: akkor is harcolni kell, ha nincs reménység.

Október 23-án valószínűleg Londonban leszek, és megkísérellek a BBC⁴⁷ útján hazafelé valamit üzeni. Otthon nagyon keserűek a barátaink. Az amerikai látogatóról olyan dicshimnuszokat írtak a magyar lapok, hogy meglehetősen lehangolták azokat, akik a szabad világ feledékenységében eddig nem hittek. Pedig ők is tudják azt, amit itt künn még jobban kellene tudni: hogy minden diktatúra legjobb szövetségese a szabad népek feledékenysége és nemtörődömsége.

Olvastam Sík Endre⁴⁸ UN-beszédét, amelyben azzal dicsekedett, hogy a magyar nép sohasem élt olyan jól, mint most. Ha a magyar lapokat olvassuk, főleg, ha a magyar élclapban, a Ludas Matyiban a viccelődésekre figyelünk, megállapíthatjuk, hogy ennek ellenkezője igaz. Annyi szekatúra,⁴⁹ annyi „hiánycikk”, annyi bizonytalanság az egyszerű ember életében sohasem volt, mint most. Ha Sík Endre saját maga jobb életét veszi mértékül, akkor igaza lehet. De ha elolvassa saját társai nyilatkozatait, akkor a dicsekvő sorok között is megállapíthatná, hogy a tömegek sorsa nem változott.

De hát egy nyugalomra vágyó világ dolgai között nagyon nehéz egy nyugtalan kis ország sorsára irányítani a figyelmet. Azt képzelik a mindenáron pihenni vágyók, hogy a nyomorgatott kis népek némán beletörődnek sorsukba, és a diktatúra megáll a Vasfüggőnyvel lezárt országok határán. Pedig látniuk kellene, hogy nemcsak Vasfüggőny van. Benn, Magyarországon van egy ködfüggőny is, amelyre rávetítik a marionetteket.⁵⁰ E függőny mögött intézik az ország dolgait a megszállók megbízottai. Magyarország ma már nem kolónia, hanem provincia.

⁴⁵ A Nemzetközi Írószövetség.

⁴⁶ Bölöni György újságíró, elnök és Rónay Mihály András költő, műfordító, publicista londoni tárgyalásait követően a majna-frankfurti PEN-világkongresszus 1959 szeptemberében visszaállította a Magyar PEN Club nemzetközi tagságát

⁴⁷ British Broadcasting Corporation, a világhírű angol hírcsatorna.

⁴⁸ Sík Endre (1891–1978): politikus, író. 1946-tól 1948-ig a washingtoni magyar követség munkatársa, 1948–1949-ben Magyarország washingtoni követe, 1949–1954 között a Külügyminisztérium Politikai Főosztályának vezetője és a Külügyi Akadémia igazgatója. 1954–1955-ben külügyminiszter-helyettes, 1958–1961 között külügyminiszter.

⁴⁹ Szekatúra (ol.) = zaklatás, bosszantás.

⁵⁰ Marionett: bábszínházi előadás, itt: önálló, akarat nélküli személy.

Mindenki, aki egy hajszálnyit törődik ezekkel a dolgokkal, nemcsak nekünk, de az egész szabad világnak szolgálatot tesz.

Üdvözlöm a kedves családját is, minden jót kívánva.

[Kéthly Anna]

Országos Széchényi Könyvtár Kézirattára, 469. f. Bölcshöldi Andor hagyatéka, 374 – 1959. – Eredeti, gépelt és aláírás nélküli másodlat.

7.

Kővágó József levele Gulácsy Györgyhöz

[Hely nélkül], 1960. február 5.

Kedves Gyurka!⁵¹

Leveled igen jólesett és nagyon örültem neki. Ismerlek és tudom, hogy nem szeretsz sablon újrát küldeni, így jókívánságaidnak kettős értéke van. Feleséggel és kislánnyal együtt szívből viszonzunk. Kissé elkésve válaszolok leveledre, de sajnos közben sokáig nyavalyogtunk influenzával, és ezen kívül az életnek itt nagyon vad tempója van. Az ember mindig azt érzi, hogy valamilyen kötelezettségével lemaradt és be kell hoznia.

Mielőtt elfelejtem, megírom Kéthly Anna címét: 29, Ave des Faons, Bruxelles 18. Belgium. Biztosan fog örülni levelednek. Én is váltok vele néha egy-egy levelet. Nem olyan gyakran, mint szeretném. Sajnos a viszony kissé elhidegült vele, mert sem ő, sem a Szoc[iál] Dem[okrata] Párt képviselői nincsenek benne a Magyar Bizottságban. Ennek oka az, hogy ők akkor, amikor megalakultunk, olyan nagy követelésekkel jöttek, melyeket nem lehetett teljesíteni. Persze bizonyos távlatból mindez gyerekesen hangzik, de jól emlékszem még aktív politikai küzdelmeidre, amikor sajnos személyi igények, elgondolások munkára és a képviselt elvekre vonatkozóan áthidalhatatlan nehézségeket okoznak. Mindent megtettem ezek áthidalására, de az alapproblémában nem volt megoldás. Anna is elnök akart lenni (helye[se]bben talán a párthívei követelték, hogy legyen) és V. Béla⁵² sem tágitott abból, hogy ez a neki kijáró poszt. Ezenkívül Anna nem szerencsésebben [!] közlötette meg az amerikai politikát, míg Béla mester az alkalmazkodásban.

⁵¹ Gulácsy György (1908–1979): kisgazdapárti politikus, 1945 és 1946 között a Belügyminisztérium politikai államtitkára.

⁵² Utalás Varga Bélára.

Magamról nem sokat tudok írni. Úgy érzem gyakran, hogy az emigráció nehezebb kenyér, mint a börtön. Ez persze nevetségesen hangzik, de a dolog mélyén van valami igazság. A börtönben az ember minden nehézségek közepette azt érzi, hogy szenved az elveiért és a meggyőződéséért. Reméli, hogy ez nevét, akár életben marad, akár meghal, tisztán fogja tartani. Az emigrációban kisebb-nagyobb csoportok rúgják, marják egymást. Sok zátonyra futott élet viaskodik. Irigység a cselekedetek rugója. Az otthon és a haza sokak előtt egyre jobban elhomályosodik, és egy gyenge operett-képpé változik át. A nemzetről mindenki úgy beszél, mintha neki lenne valami különleges hallókészüléke, melyen át a „Nemzet” megsúgja valódi vágyait és ábrándjait. Közben még otthoni lapok se jutnak az ember kezéhez, így még magam is, aki csak három éve vagyok itt, úgy érzem, hogy elszakadtam az élet otthoni folyamatától. Az emigránsok nagy része a nemzet szenvedésében kéjeleg, és abból kovácsol tőkét magának, ahelyett, hogy mindent elkövetne azért, hogy ha már teljes politikai megoldást nem is lehet találni, mert a nyugati hatalmak nem merik a Szovjetet rákényszeríteni arra, hogy keressen megoldást, akkor legalább a szenvedések csökkentésére kellene utakat és módokat találni.

Úgy érzem, hogy ez alatt a három év alatt többet öregedtem, mint az utolsó tíz év alatt. Nem örülök annak, hogy elkeseredés csendül ki leveledből. Jobban örülnék, ha megelégedettség vagy legalábbis a dolgok humoros oldalának a szemlélete lenne a vezérmotívumod. Tudom, hogy sok mindenben átmentél és sokat szenvedtél. Kegyetlenül hangzik, de Te is tudod, hogy a szenvedés szükséges vacuum cleaner⁵³ az embernek.

Könyvemből elküldtem egy példányt Etinek és Adinak. Biztos vagyok benne, hogy odaadják Neked is. Véleményedre nagyon kíváncsi vagyok. Persze kissé amerikai olvasóközönség számára íródott. Igyekezni fogok egy kópiát elküldeni Neked is. Még egyszer kívánok sok szépet és jót. Jobban szeretném, ha régi gunyoros megjegyzéseidet hallanám, mint elkeseredést vagy lemondást olvassak ki soraidból.

Feleségem és kislányom üdvözleteit idezárva,
szeretettel öllelek:

[Kővágó József]

Országos Széchényi Könyvtár Kézirattára, 416. f. Kővágó József hagyatéka, Sz. n. – 1960. (16. doboz) – Eredeti, gépelt és szignálás nélküli másodlat.

⁵³ Vacuum cleaner (ang.) = porszívó, itt: tisztulás.

8.

Kővágó József a nemzeti szuverenitásról

Keltezés nélkül [1975]⁵⁴

Az emberi élet egyik főmozgatója [az] élettervek szövése és az a remény, hogy e terveket siker fogja kísérni. Amikor kiapadnak az álmok és elfogy a tervek szövéséhez és kivitelezéséhez szükséges erő, akkor az élet már csak készülődéssé válik arra a hosszú útra, amiről még senki se tért vissza. A népek és nemzetek élete is hasonló. Amíg vannak nemzeti koncepciók, addig az élet poros útján egymásután érkező generációk legjobbait idealizmus járja át. Sok fiatal szívét meghódítja az az érzés, hogy a nemzet terveinek szövésében és azoknak a kivitelezésében való részvétel az élet örömei közé tartozik. Miután e tevékenység nélkülözhetetlen velejárója a veszély, gyakorlása elsősorban a bátrakat, erőseket, kalandosokat, nem [a] mindennapiakat ihleti meg. Ha egy nemzetnek nincsenek merész politikai koncepciói, akkor az új generációk legjobbjainak nincs szellemi tápláléka. Az élet sablonossá, szürkévé és unalmassá válik, melyben az érvényesülés a megalkuvók, óvatosak, közepszerűek számára tartogatja a babért. Ha egy ország tartósan meg van fosztva szuverenitásától és kormányzata arra van kényszerítve, hogy idegen nemzeti érdekek kiszolgálója legyen, akkor az új generációk bayroni⁵⁵ romantikus hajlamainak a kielégítésére egyre kisebb tér kínálkozik.

A modern technika korában a tudományok területe azonban sokáig vigaszt nyújthat a fiatalok számára, mert teret biztosít [a] szellemi kalandok számára. Differenciálegyenletek megoldása, űrhajók készítése, a genetikai kód tanulmányozása és a technikai élet mindennapi kérdéseinek a vizsgálata érdekes szellemi kaland, mely örömmel töltheti el az embert akkor is, ha politikai élete nem szabad. A baj csak ott van, hogy sok olyan tehetség van, akit ez nem elégít ki. A költőt, író, művészt, történészt, filozófust és politikai gondolkozót nem lehet leültetni komputer mellé és rábeszélni arra, hogy boldog legyen. A másik baj az, hogy a férfiakat úgy negyven tájt, vagy még korábban, az az elnyomhatatlan vágy keríti hatalmába, hogy az állami élet lényeges területein szervezésben, irányításban és vezetésben kapjanak szerepet. A nem szuverén országban azonban ahhoz, hogy valaki vezető szerepet kaphasson, túl magas belépőjegyet kell fizetni. A belépőjegy ugyanis a fennálló rend koncepciójának maradéktalan elfogadása. A belépőjegy fizetésekor tehát sok lelkes fiatal lelkiismeretére rátelepszik valami, amit nem lehet leírni, csak érezni lehet. Valami furcsa, időnként visszatérő fájdalomhoz lehet talán hasonlítani, aminek a leküzdése emberi energiák feladását követelheti, és esetleg megölheti magát a lehetőséget is. Háborún, rabságon, elnyomatáson, emigráción keresztül-

⁵⁴ A dokumentum az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet kapcsán keletkezett elemzések között található, ebből következtettünk a szöveg készítésének feltételezett idejére.

⁵⁵ Utalás George Byron (1788–1824) angol romantikus költőre.

ment emberek számára mindezt nem kell magyarázni. Mindnyájan tudjuk, miről beszélünk.

Szuverén országokban is jelentkezhetnek hasonló bajok akkor, ha diktatorikus kormányzás elnémítja az ellenzékét, vagy ha megkövesedett szokások, agyonszervezettség, túladminisztráltság, stb. halálra ítéli azokat, akiket a társadalom megreformálásának Don Quijote-i vágya hevít. Addig azonban, amíg van szólás- és írás-szabadság, amíg van ellenzék, addig egy szuverén ország mindig tud valamit nyújtani az ideális fiatalság számára. Legalább annyit, hogy ringbe léphessenek, ha van bátorságuk hozzá.

Mióta a technika szédítő fejlődése a világot aránylag kicsivé és az életet és eseményeket egyidejűvé tette, azóta bármely ország fiatalságát megtermékenyítheti valahol a föld más táján született politikai koncepció. Régen is így volt, de akkor a Montesquieu-k, Rousseau-k, Jeffersonok gondolatai igen nagy fáziskéséssel érkezhettek csak el más országok fiaihoz. A modern élet abban is segítségére sietett az elnyomatásban élő fiataliságnak, hogy természetessé tette azt a gondolatot, hogy a világpolitika nagy energiaterében keletkező hullámok olyan változásokat hozhatnak létre, melyekből nem várt javulás születhet ott is, ahol az élet az egyént élni kényszerítette. Sohase[m] szabad elfelejtenünk, hogy a rab reménye a változás. Amíg lehet bízni abban, hogy a lüktetés nélküli, eseménytelen életet hirtelen olyan korszak váltja fel, melyben változások történnek, addig van erő a jelen elviselésére.

Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Kővágó József hagyatéka (P 2245), sz. n. –1975 (4. doboz) – Eredeti, gépelt és kézirással javított tisztázat.

9.

Kővágó József politikai elemzése az 1956 utáni két évtizedről

[Hely nélkül], 1976. október

[Részletek]

Húsz év telt el 1956 óta, amikor Magyarországon a nemzeti függetlenségért folyó heroikus szabadságharcot a szovjet tankok némították el. Úgy hiszem, hogy ennek az eseménynek az igazi jelentése akkor tárul fel előttünk, ha nagyon röviden áttekintjük az elmúlt két évtized fejleményeit a világban.⁵⁶

Tegyük fel két kérdést: mi volt az élet legszembetűnőbb tendenciája és melyek voltak azok a fő érzelmek, amelyek az emberi tevékenység hajtóerői lettek az elmúlt két évtizedben? Az első kérdésre adott válaszként javaslom, hogy vegyük észre: milyen hihetetlen mértékben növekedett meg a tudományos-technikai tudás, ami

⁵⁶ Az elemzés nagy terjedelme miatt itt csak részleteket közölhetünk.

tükröződik úgy a kiemelkedő tudományos eredményekben, mint pedig az egyes ember anyagi életfeltételeiben bekövetkezett gyökeres javulásban. Az emberiség régi álmai valósultak meg. Amerikai asztronauták jártak a Holdon, és az ember olyan berendezéseket készített, amelyek jelenleg a Mars titkait vizsgálják. Nagy kapacitású zsebszámológépek, atomreaktorok, genetikai felfedezések, új orvosságok és egyebek mind jogosan érthetőek bele a kortárs csúcstechnológiai eredmények sorába, amelyek az emberi elme, munka és akarás csodálatraméltó képességeit tükrözik.

[...]

Ma a fejlődés áldásai akkora erővel jelentkeznek az emberek életében, s oly valószínűségi javulást hoztak, hogy a boldogság keresése az anyagi javak halmozása révén egyetemes hitvallásává lett a nagy tömegeknek, különösen az ipari országokban. Ez a „tudásforradalom” nagyjából amerikai vívmány. Elsődlegesen az USA, Nyugat-Európa és Japán hajtotta előre ezt a folyamatot. A tudományos technikai tudás ingyenes elterjesztése barátnak és ellenségnek egyaránt, a nyomtatott anyagok, a tudományos eszmecserék, a nagyméretű létesítmények tervezése-építése és a kereskedelem révén alapvetően amerikai eszme. Az a hit az alapja, hogy ez a tudás végül tiszteletet és baráti érzéseket fog azokból kiváltani, akik kapják. Befolyásolhatja politikai felfogásukat. Végül a szabad vállalkozási rendszer híveivé teheti őket, annak a rendszernek a híveivé, amely az igazi szülőanyja ennek a folyamatnak.

[...]

Azt, hogy a nacionalizmust nevezzük korunk egyik fő emberi indulatának, igazolják az olimpiai játékok is, ahol majdnem minden csapat a saját hazájának való elkötelezettségét akarta bizonyítani. Szomorú tény, hogy számos esetben a légi kalózkodás és a terrorizmus nőtt ki a szélsőséges nacionalista érzelmekből.⁵⁷ Ez a vázlatos leírás nem lenne teljes, ha nem említenénk egy figyelemreméltó kivételt. Úgy tűnik, mint azokban a nyugati országokban, különösen az Egyesült Államokban, amelyekből a tudás terjedése kiindult, a nemzeti érzelmeket legyőzte a túlzott individualizmus. A nagy tömegek magától értetődőnek veszik a magas életszínvonal élvezetét. Önközpontú attitűd alakult ki soraikban, amely azt tanítja, hogy az élet fő feladata az egyén életének anyagi értelemben vett jobbítása. Az ország erejét és presztízsét másodlagos kérdésnek tartják az emberek, amíg az egyén szabadon élvezheti a maga életét. Ellentétben ezzel a nyugati attitűddel, a fejlődő országok az ország sikerét az egyén sikere előfeltételének tekintik.

[...]

Húsz évvel ezelőtt, néhány napos hősies szabadságharc után, amelynek során rövid időre újból kivívták Magyarország függetlenségét, egy bölcs *modus vivendi* dolgoztak ki a politikai pártok. Újra többpártrendszer jött létre a kisgazdák, a szociáldemokraták, a parasztpárt és a kommunisták részvételével. Az előbbi három a régi, nem-kommunista pártok közé tartozott. Koalíciós kormány jött létre, amely

⁵⁷ Kővágó itt feltehetően az 1972-ben, Münchenben megrendezett XX. nyári olimpiai játékokon történt terrortámadásra utalhatott.

ben vezető szerep jutott a kommunista pártnak is, hogy meggyőzzék a Szovjetuniót róla [!], hogy Magyarország nem akar antikommunista, szovjetellenes politikát követni. Röviden és szimbolikus értelemben egy finn típusú megoldást ajánlott fel Magyarországra, mivel ezt a Szovjetunió már elfogadta. A nemzet úgy hitte, hogy egy független, de semleges Magyarország, amelyet egy megfelelően kiegyensúlyozott koalíciós kormány, egy nemzeti kommunista miniszterelnökkel az élén vezet, elfogadható kompromisszum lesz a Nyugat és a Kelet számára egyaránt. A magyarok teljes joggal hitték, hogy egy ilyen mérsékelt politikai megoldással, amelyet a szabadságharc közepette találtak, a világbékét szolgálják... Figyelemreméltó, hogy a koalíciós partnerek még egy olyan paktumba is belegyeztek volna, amely tíz évig fenntartja ezt a politikai rendezést egy liberális tervezet, az úgynevezett Bibó-terv⁵⁸ keretében. Sajnos ezt a kompromisszumot a külső hatalmak elvetették. A Szovjetunió katonai erőt vetett be, a nyugati oldal pedig erőteljesen megfogalmazott diplomáciai jegyzékek mögé rejtette a maga gyávaságát és tehetetlenségét. Emlékeztetnünk kell arra, hogy a csehszlovák hazafiak tizenkét évvel később, 1968-ban egy másik, még baloldalibb kompromisszumot kínáltak: ők megelégedtek volna némi minimális reformokkal annak érdekében, hogy a kommunizmus emberi és nemzeti arcot öltjön. A Szovjetunió válasza megint csak a katonai erő bevetése volt. Jogi alapja ennek az újonnan meghirdetett Brezsnyev-doktrína volt,⁵⁹ amelyet azóta sem vontak soha vissza.

A fentebbiek fényében a nyugat-európai nemzeti kommunista hitvallásokat és ambíciókat szkepticizmussal és némi félelemmel kell értékelnünk. Valóban függetlenek maradnának Moszkvától, vagy pedig – szándékoltan vagy öntudatlanul – szovjet érdekeket szolgálnak, amikor elkezdtek egy folyamatot, amely Nyugat-Európa „finlandizálásához” vezet? Mi fog történni, ha hatalomra kerülnek, és erős nem-kommunista politikai erőkkkel kerülnek szembe? Éppúgy a Brezsnyev-doktrína áldozataivá válnak ők és országaik, ahogyan a kelet-közép-európaiak? A szovjet tengeri fellépés úgy a Földközi-tengeren, mint az Északi-tengeren azt jelzi, hogy ezeket a kérdéseket nem lehet azzal félretenni, hogy mindez egyszerűen a hidegháború pszichológiai maradványa.

Függetlenül attól, hogy milyen választ adnak a jövő történelmi eseményei a fentebbire, a mai nyugat-európai fejlemények azt mutatják, hogy jelentős változás ment végbe az európai politikai mezőben az elmúlt két évtizedben. Miközben a negyvenes-ötvenes években Kelet-Közép-Európa volt az alapkérdés a szovjet–nyugati viszonyban, a legutóbbi években Nyugat-Európa jövője vált a leg-

⁵⁸ Utalás Bibó Istvánnak, a második Nagy Imre-kormány államminiszterének 1956. november 6-án megfogalmazott tervére.

⁵⁹ A Brezsnyev-doktrína célja a szocialista szövetségi rendszer integrációjának fenntartása volt, a gyakorlatban pedig korlátozott szuverenitást jelentett. Ezen külpolitikai alapelv meghirdetésével a Szovjetunió jogot formált arra, hogy a szocializmus megvédése érdekében beavatkozzon a „baráti” országok ügyeibe.

fontosabb kérdéssé. Ez azt mutatja, hogy a Helsinki Egyezmény legfontosabb hiányossága az, hogy közvetve megerősítette a kommunista pártok tevékenységének jogi alapjait Nyugat-Európában, de ugyanakkor nem gondoskodott valamilyen ellensúlyról, nem segítette elő, hogy a nem-kommunista pártok újra megjelenjenek Kelet-Közép-Európában.

[...]

A kommunizmus terjedése a legutóbbi évtizedekben úgy a fejlődő országokban, mint bizonyos nagymértékben iparosodott nyugati országokban, magától értetődően egy sor kérdést vet fel. Mi történt a nyugati világgal? Mi az oka annak, hogy amíg az amerikai technológiát, árukat, pénzt és zenét tisztelettel fogadják mindennütt, addig az amerikai politikát kritizálják, és sokszor kinevetik a világ jó néhány részén? Ezzel szemben, amíg a szovjet technológiát és ipari termékeket általában csekély értékűnek ítélik a népek, a szovjet államtól félnek, tisztelik, és gyakran követik is? Miért van az, hogy amíg a nyugati technológiai tudás átjárja a világot, a Nyugat politikai ideáljai nem hódítják meg a világot? Nagyon nehéz, és nem túl ígéretes feladat megválaszolni az ilyen kérdéseket. Azt hiszem, hogy a helyes válaszok néhány egyszerű téma körül forognak. Úgy tűnik, hogy a nyugati, különösen az amerikai tömegek két, egymással ellentétes attitűdöt fejlesztettek ki az élet két egyformán jelentős területével kapcsolatban: az egyik ezek közül a tudomány, a másik a politika mestersége. Az első területhez tartozó tevékenységekhez a becsület, tiszteletreméltó, és gyakran bátorságot kívánó erőfeszítések képzetét kapcsolják. A másodikhoz a becstelenséget, a csalást és a ravaszkodást. Ha valaki az elsőben vesz részt, azt hasznosnak tartják, míg a másodikat eltévelyedésnek.

[...]

Akik hisznek a demokráciában és a nyugati világon kívül élnek, abban reménykednek, hogy a nyugati képzelőerő, kitartás és bátorság a tudományos-technológiai célok elérésében egy nap párosul valami hasonlóval a nemzetközi politika területén is. Személy szerint azt hiszem, hogy ha a nemzetközi problémákkal kapcsolatos általános műveltség magasabb szintre emelkedik, ha az emberek megértik, hogy saját személyes jólétük és a nemzetközi fejlemények kölcsönösen összefüggnek, akkor az Egyesült Államok kormánya megállíthatja és visszafordíthatja a növekvő kommunista befolyás jelenlegi trendjét. Figyelemreméltó, hogy a kommunista befolyás csökkentésére több gyakorlati elgondolást is kínáltak különböző nemzetek. Ezeknek a terveknek, köztük a magyar szabadságharc 1956-os elgondolásának az újbóli megvizsgálása hasznos lehet, amikor a nyugati politika irányítói új és merész terveket készítenek a kommunizmus ellenében. A technológia fejlődése azt mutatja, hogy majdnem minden lehetséges, ha a Nyugat igazán akarja.

Országos Széchényi Könyvtár Kézirattára, 416. f. Kővágó József hagyatéka, sz. n. – 1976 (9. doboz) – Eredeti, gépelt és aláírt tiszttáza. A dokumentumot angol nyelvről fordította: Szalai Miklós.

A VISION OF FUTURE — A PICTURE OF HUNGARIANS Documents from the legacy of József Kővágó

Until today, we had only fragmented knowledge about the life and political career of József (Küronya) Kővágó. However due to the exploring of his unique written legacy in the National Archives of Hungary and in the National Széchényi Library we have opportunity to elaborate on his life story. The archival sources reveal not only his personality, political role and social network, but they give an insight to the political skirmishes of the American Hungarians after 1956. At the time, the Kádár regime wanted to divide the representative organisations of the American Hungarian emigration. The memoir of József Kővágó about his prison sentence and the working method of the terror of the 1950s is still considered as an authentic description. His work under the title *You are all alone* on english was published in 1959. The title of the book says a lot about the mentality of József Kővágó, and about that, the American Hungarians (also) remained alone in their fight after the United Nations ceased the discussion of the Revolution of 1956. All of this made an impact on his evolving view about the vision of the future of the Hungarians, the Nation and the Motherland. These hitherto unpublished sources give us an insight into this progress.